

Runristarens namn **proan** motsvarar fvn. *Prænn*, vars *á* alltså haft nasalering, som förmodligen inträtt i den synkoperade dat. och överförts på nom. sing., som borde heta **Previn*, se Norcen, *Altisl. u. anorw. Gr.*³, § 157, 227, anm. 4, 491, anm. 4.

I **runa** står **r** för **r**. 60—62 **uit**, vars **u** icke passar till pret. *rēst*, *rīsti* av *rīsta*, utgör kanske förkortning för **vrēt* av fsv. **vrīta*, isl. *rīta*, jfr urnord. **warait**, Järsberg.

Översättning: Banke, Folkkättil, de reste denna sten efter sin fader Kätthavde. Traen skrev runorna.

159. Österberga, Runtuna sn, Rönö hd.

Pl. 70.

Litteratur: Dybeck, Runa, fol. I, s. 47, teckn. pl. 11, fig. 9; Bidr. t. Söderm. äldre kulturhistoria I, 1, s. 5.

Runstenen anträffades hösten 1863 i jorden på samma ställe, där den 1864 restes, nämligen på Österberga gårde söder om landsvägen mellan Skarpåker och Ärsta, ett stycke väster om bron över den bäck, som korsar landsvägen ungefär mitt emellan dessa ställen.

Ämnet är röd granit. Höjden är 2,50 m, bredden vid foten 88 cm, i toppen över korsets översta linje 80 cm. Slingans bredd 10—12 cm.

S. Boijes protokoll över hans undersökning av ristningen 1883 har varit mig tillgängligt vid ristningens undersökning och behandling.

Inskriften börjar nedtill t. v. med ett skiljetecken av tre punkter, Boijes foto visar kolon. Inskriften är tydligt ristad och väl bibehållen. Många runor börja under övre slinglinjen och somliga nå ej ned till nedre linjen. Namnet **aluir** är fullt tydligt. I **fapur** ser **f** ut som **k** med en mycket långsträckt prick, enär övre bistaven ej mynnar in i staven.

Efter 46—48 **sin**: följer ett antal stavlösa runor, varpå slingan avslutas med vanliga runor. Mellan slingan och stenens kant stå ett stort antal vanliga runor med spetsen inåt stenen.

Den första stavlösa runan är 49 ×, ett snett kors omedelbart efter **sin**:. Då 50—51 äro stavlösa **an**, 2 cm och 2,5 cm, måste 49 vara **h**, i det sålunda ordet **han** uppstår, som ock eljest börjar utsagon om den avlidne, se Sö. 126 Fagerlöt, Sö. 171 Esta, Sö. 136 Aspa, Sö. 165 Grinda. 52 är stavlost **l**, ett streck 6 cm snett uppifrån. 53 är stavlost **a** 2 cm men mycket mera lutande än 50.

54 är **i**, men som det synes, med en 2 cm lång kvist på h. sidan, 3 cm uppifrån, 7,5 cm nedifrån, denna kvist har Boije icke upptagit i sitt protokoll men antytt på foto. 55—56 äro två streck 2,5 cm lodrätt ned från övre slinglinjen. Mitt under 56 finnes i slingans mitt enligt Boijes riktiga iakttagelse en stjärna lik bistavar till ***** och med lika långa stycken stav; Boije yttrar: »mitten 3 säkra uppåt, nedåt två säkra; emellan dem en fördjupning, som dock ej kännes». Denna stjärna synes vara ett oregelbundet stavlost **h**. 57—58 ser ut som korta bistavar till **↑**, vardera 2 cm, vilka Boije fattar som två runor, stavlösa **t**, **l**, de utgöra dock säkerligen stavlost **t**. 59 är en bistav till **r** mitt i raden och mitt därunder en stav 4 cm nedifrån, som alltså är 60 kortkvisttypens **r**. 61 är en åt vänster öppen vinkel mitt i raden och mitt därunder 62 **r**, en stav 4 cm nedifrån. 63—64 äro två stavlösa **t**, två streck 2 cm snett nedåt vänster från övre linjen, 65 är stavlost **p**, ett lodrätt streck 5 cm mitt i slingan. 66—67 äro två stavlösa **t**, två streck 3 cm snett nedåt från övre linjen. 68 är **u** av vanlig form, staven är synlig 8 cm uppifrån, osynlig på de nedersta 2,5 cm, bistaven är tydlig 6 cm uppifrån, 2 cm nedifrån, men sammanhanget mellan dessa delar är ej säkert. Möjligen är därför nedre stycket avsett vara en runa 69, då bredvid detsamma ett likadant streck finns som här betecknas med 71, enär 70 är ett lutande stavlost **a** alldeles invid bistaven till 68 **u**. 72 är **i**, som följes av samma figur som 57—58, vilka alltså skola betecknas

som 73—74 stavlösa **t**, **l**. Därpå avslutas raden med de vanliga runorna 75—78 **leki**. Boije menar, att 76 **e** knappast har punkt på mitten.

Det konstfulla drakhuvudet före inskriftens början och ormstjärten efter 73—76 **leki**, som båda finnas hos Dybeck och Boije, saknas på min foto, emedan jag blott kunnat urskilja vissa delar därav.

Inskriften nedifrån uppåt utom slingan är särskilt i början mycket otydlig. 79 har jag fattat som **r**, Boije tyckes här först läsa två stavar framför och därpå 79 såsom **ir**. 80 har jag läst som **o**, dock med svag nedre bistav, Boije som **t**, dock anmärkande, att första bistaven ej är fullt sammanhängande med den sista. 81 **r** uppfattas ock så av Boije. 82 är både hos Boije och mig **i** med något krokig stav och följes av 83 **k**, som Boije läser **f**, och 84 **r** med lång stav och korta bistavar. Möjligen finnes därefter en punkt som skiljetecken, som saknas hos Boije. 85 torde vara **k**, möjligen **g**, ehuru övre staven är skild från den nedre och icke räcker högre upp än den grop, som förmodades kunna vara prick. Boije läser ock **k**. 86 **u**, 87 **m** äro klara, 88 fattas även av Boije som **y** med tydlig prick. 89 **t** synes klar, men uppfattas av Boije som **r**. 90 kan vara **u** såsom Boije läser, men också **r**. 91 synes vara ett **b**, vars bistavar icke gå in till stavens mitt; Boije har två stavar förbundna av ett streck vid mitten. 92 är **i** med kort stav; Boije tyckes läsa **t**. 93 är även hos Boije **u**. Möjligen finnes därefter en punkt som skiljetecken. Boije har därefter en trasslig figur, vars högra del liknar **Y**, och själv har jag antecknat en något sned stav, men alltsammans torde vara skador. 94 är även hos Boije **k**, 95 **u**, 96 **n**, 97 **l**, men kunde möjligen vara **t**, 98 **a**, 99 **i**, 100 **f**, varpå Boije troligen med rätta läser 101 **r**; mig syntes den som ett något otydligt **t**. Troligen är ock Boijes läsning av slutet riktig, nämligen 102—111 **hiuku runar**. Själv har jag föga kunnat urskilja därav, förmodat 102 vara **i**, 103 **r** och där ovanför möjligen **frenta**.

Den med vanliga runor ristade första delen av inskriften är följande:

: **ikialtr : ak : aluir : raispu : stain : pansi : at : purbiurn : fapur : sin** : Stavlösa runor hava i
 5 10 15 20 25 30 35 40 45
 det föregående antagits vara följande: **han la i s s t l r ? r t t p t t u r a r i t l**. Därpå van-
 50 55 60 65 70
 liga runor: **leki**. Utom slingan: **rorikr · kumytr biu · kunlaifr hiuku runar**
 75 80 85 90 95 100 105 110

Det är givet, att ovanstående återgivande av de stavlösa runorna blott till en ringa del är riktig, ty efter 54 **i** förekomma bland dem många företeelser, som annars icke äro bekanta och kanske icke äro stavlösa runor. 49—54 **han la i** torde betyda »han låg i», varpå följt ett av **i** styrt subst. t. ex. med betydelsen »viking» och till äventyrs ytterligare en rumsbestämning, varpå satsen avslutats med tidsbestämningen **leki** »länge». Jfr B. 269, L. 324, D. I, 10 Tibble **la : han uti : fiari : lipi : frakis** »han låg ute fjärran i Frögers här». Verbet *liggia* brukas i bet. »holde sig i Ro paa et Sted, særligen om dem, som færdes til Søs», och passar därför till adv. »länge», uttryckande, att Torbjörn var länge i härnad. Jfr fvn. *liggia i hernaði* och Sö. 173 Tystberga, varmed ock den likheten finnes, att framför **leki** »länge» kunna 68—74 tolkas som *uarit*, i det 69 är foten av 68 **u** och 73—74 sammanfattas till stavlöst **t**.

Inskriften utom slingan anger dem, som huggit eller väl rättare låtit hugga runorna, och upplöser sig ju rätt väl till kända namn under antagande av lindriga felläsningar i det iakttagna. 79—84 är namnet Rörík, måhända ristat [h]rorikr l. [h]rorikr, jfr Sö. 47 Vålsta och Ög. 153 Styrstad. 85—90 bör vara Gudmund med utelämnat **p** eller tecknad assimilation såsom i fsv. *Gummund*. 91—93 torde vara Boe, 94—101 Gunnlev.

Översättning: Ingjald och Alver reste denna sten efter Torbjörn, sin fader. Han låg . . . länge. Rörík, Gudmund, Boe, Gunnlev högg runorna.